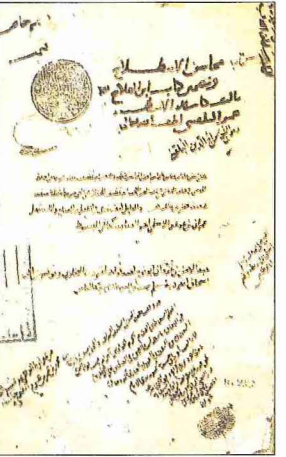
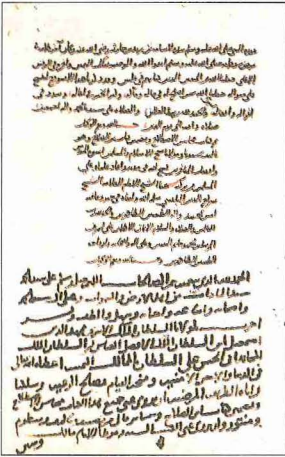
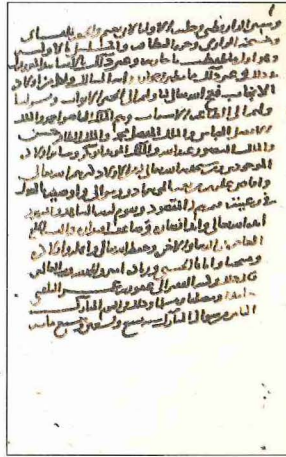

lunmaktadır (nr. 1553/7). 2. *en-Naşiha* (*Bezlü'n-naşiha*) *fi def'il-fadîha*. Kadıların muhakeme esnasında dikkate alınacakları bazı hususlara dair olup bir nüshası Berlin'dedir (bk. Brockelmann, II, 137). 3. *Risâle fi beyânî'l-kebâ'ir ve's-şagâ'ir*. Bazı kaynaklarda *Ma'rifetü'l-kebâ'ir ve's-şagâ'ir* adıyla geçen eserin müellif nüshası Münih'te bulunmaktadır (bk. Brockelmann, GAL Suppl., II, 139). 4. *el-İlhâm limâ fi'l-Buhârî mine'l-ibhâm*. Vefatından iki yıl önce tamamladığı bu eserin bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Ayasofya, nr. 679). Bazı kaynaklarda *Şerhu'l-Buhârî* adıyla zikredilen eseri de budur. 5. *Mevâkı'u'l-'ulûm min mevâkı'in-nücûm*. Süyûtî'nin *el-İtkân*'da geniş çapta faydalandığını söyleyerek tanıttığı, Kâtib Çelebi'nin de Süyûtî'ye atfen zikrettiği (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1890) bu eser Kur'an ilimlerine dair olup altı bölümden meydana gelmiştir. Birinci bölümde âyetlerin nüzül yeri ve zamanları; ikinci bölümde Kur'an ilminin rivayet ve senedle ilgili meseleleri; üçüncü bölümde vakf, ibtidâ, imâle gibi Kur'an tilâvetine dair hususlar; dördüncü bölümde mecaz, müsterek, istiâre gibi konular; beşinci bölümde âm, hâs vb. hükümlerle ilgili terimler; altıncı bölümde fasıl, vasıl, icâz gibi lafızlarla ilgili terimler ele alınmaktadır (Süyûtî, *el-İtkân*, I, 5).

Bunlardan başka Buhârî'nin bab başlıkları ile ilgili *Münâsebâtü ebvâbi terâcîmî'l-Buhârî* (Ziriklî, III, 320), ayrıca *Haşâ'îşü'n-nebevîyye* adlı iki eseri ve İbnü'l-Hâcib ile Nevevî'nin Şâfiî fıkına dair bazı eserleri üzerinde tamam-

Ömer b. Raslân el-Bulkînî'nin *Mehasinü'l-işlâh fi tazmîn Kitâbi İbnî's-Şalâh* adlı eserinin ilk ve son iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Fâth, nr. 667)

layıcı mahiyette yarım kalmış çalışmaları vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ*, IX, 180; İbn Hacer, *Inbâ'u'l-gümûr*, VII, 440-441; Muhammed b. Muhammed b. Fehd, *Laḥzû'l-elhâz bi zeyli Ṭabaḳâtî'l-huffâz*, Dimaşk, ts., s. 282-284; Se-hâvî, *eḍ-Ḍav'u'l-lâmî*, IV, 106-114; Süyûtî, *Hüsnü'l-muhâdara*, I, 438-439; II, 172-175; a.mlf., *el-İtkân* (Ebû'l-Fazl), I, 4-6; İbn İyâs, *Bedâ'i'ü'z-zuhûr*, II, 73-74; Dâvûdî, *Ṭabaḳâtü'l-mufessîrîn*, I, 276-277; *Keşfü'z-zunûn*, I, 444, 554-555, 626, 706, 885; II, 1163, 1856, 1874, 1890; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 166-167; *Hedîyyetü'l-'arifîn*, I, 529-530; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, II, 731-732; Brockelmann, GAL, II, 137; Suppl., II, 139; Ziriklî, *el-A'âm* (Fethullah), III, 320; H. A. R. Gibb, "al-Bulkînî", *El'2* (Fr.), I, 1348-1349.

M. YAŞAR KANDEMİR

BULKİNÎ, Ömer b. Raslân

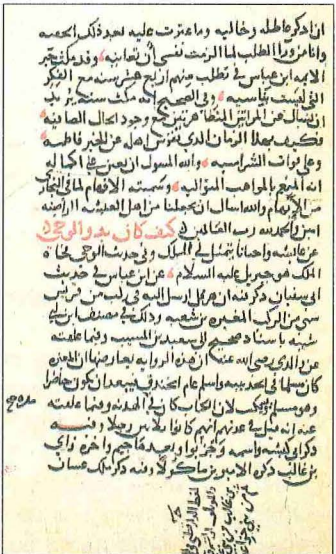
(عمر بن رسلان البلقيني)

Ebû Hafs Sirâcuddîn Ömer b. Raslân b. Nasîr b. Sâlih el-Kinânî (ö. 805/1403)

Şâfiî fakih ve müctehidi.

12 Şâban 724'te (4 Ağustos 1324) Kahire'nin kuzeyinde bulunan Garbiye bölgesindeki Bulkîne'de doğdu. Ailesi aslen Askalânî olup ikinci dedesi Sâlih b. Ahmed'in Bulkîne'ye yerleşmesi üzerine buraya nisbetle anılmışlardır.

Öğrenimine Bulkîne'de başladı. Yedi yaşında hafız oldu. Fıkıh, fıkıh usulü, kıraat ve nahiv konularında bazı ana metinleri de ezberledikten sonra on iki yaşında babası ile Kahire'ye gitti (737/1336-37). Ezberlediklerini kendisinden dinleyen Takıyyüddin es-Sübkî, Celâleddin Hatîb el-Kazvîni ve diğer bazı âlimler onu takdir ettiler. Memleketine dönen Bulkînî ertesi yıl ailesiyle birlikte tekrar Kahire'ye gidip yerleşti. Bir süre Kâmilîye'de medrese nâzırınca sağlanan bir evde oturduktan sonra Sîhrîc (Sarıç) yakınında daha sonra kendi adıyla anılan evine geçti. Bulkînî devrin tanınmış âlimlerinden olan Takıyyüddin es-Sübkî, Şemseddin İbn Adlân ve İbnü'l-Kammâh'tan fıkıh, Şemseddin el-İsfahânî'den usul, Ebû Hayyân el-Endelüsî'den Arap dili ve edebiyatı okudu. Yûsuf b. Abdurrahman el-Mizzî ve Muhammed b. Ahmed ez-Zehbî de dahil olmak üzere birçok hadis otoritesinden icâzet aldı. Bahâeddin İbn

Abdurrahman b. Ömer el-Bulkînî'nin *el-İlhâm limâ fi'l-Buhârî mine'l-ibhâm* adlı eserinin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 679)

Akıl'den de çok faydalandı, kızı ile evlendi ve Dimaşk başkadısı iken onun nâibi olarak görev yaptı. Bazı eserlerde İbn Akıl'in kız kardeşiyle evlendiği (İA, II, 835) veya kız kardeşini İbn Akıl ile evlendirdiği (DMİ, IV, 111) kaydediliyorsa da bu ilk kaynaklarda verilen bilgilerle çelişmektedir.

Bulkînî 740'ta (1340) ve 747 (1347) veya 749'da (1349) iki defa hacca gitti. Mescid-i Aksâ'yı ziyaret etti. 765'te (1364) Bahâeddin es-Sübkî'nin yanında Dârüladl müftülüğüne, 769'da (1368) Tâceddin es-Sübkî'nin yerine Şam kadılığına tayin edildi. Bu görevde üç buçuk ay kadar kaldıktan sonra Mısır'a çağırıldı. İki buçuk ay sonra 1 Safer 770'te (15 Eylül 1368) tekrar Şam'a gittiyse de on gün sonra Kahire'ye döndü. Bir süre müderris olarak görev yaptı ve Bahâeddin es-Sübkî'nin vefatı üzerine 773'te (1372) kazasker (kâdılasker) oldu. 779'da (1377) görevini oğlu Bedreddin Muhammed'e bırakarak bundan sonra ders ve fetva vermekle meşgul oldu. Kendisine büyük saygı duyan Sultan Zâhir Berkuk'la birlikte 793'te (1391) Halep'e gitti ve yine onunla geri döndü.

Kahire'de Amr b. Âs Camii'nde otuz yıl kadar ders veren Bulkînî, ayrıca Tolunoğlu (İbn Tolun) Camii'nde, Berkûkiyye, Hicâziyye ve benzeri medreselerde fıkıh, tefsir, hadis okutmuş, çeşitli mezheplere mensup birçok ilim adamının yetişmesine ya doğrudan veya talebeleri vasıtasıyla katkıda bulunmuştur. Öğrencileri arasında en tanınmışları İbn Hacer el-Askalânî, Bedreddin el-Aynî, Veliyyüddin el-İrâkî, Burhâneddin el-Halebî,

Bedreddin ez-Zerkeşî, Kâriü'l-Hidâye ve İbnü'l-Cezerî'dir. Oğulları Abdurrahman ve Sâlih de tanınmış âlimlerdendir.

10 Zilkade 805'te (1 Haziran 1403) Kahire'de vefat eden Bulkînî, evinin yakınında inşa ettirdiği Bulkînî medresesinde oğlu Bedreddin Muhammed'in yanına defnedildi.

Şâfiî mezhebine mensup bir müctehid olan Bulkînî, zaman zaman mezhebine ve bu mezhep içinde önemli bir yeri olan Nevevî'ye muhalif fetvalar da vermiştir. Zekât olarak mal yerine para verilebileceği görüşü bunlardan biridir.

Eserleri. 1. *et-Tedrib fi'l-furûc*. Şâfiî fıkıh kitabıdır. "Kitâbü'r-Rağâ'a" kadar yazdığı bu eseri *et-Te'dîb* adıyla özetlemiştir. Eser daha sonra oğlu Alemüddin Sâlih tarafından *Tetimetü't-Tedrib* adıyla tamamlanmıştır. Celâleddin Muhammed b. Abdurrahman el-Bekrî (ö. 891/1486) ve Cemâleddin Abdullah b. Muhammed eş-Şinşevrî'nin de (ö. 999/1591) eser üzerine şerhleri vardır. 2. *Ma'rifetü'l-mülîmât bi-reddi'l-Mühimmât*. Şâfiî fıkıhına dair *er-Ravza* adlı esere Abdurrahim b. Hasan el-İsnevî (ö. 772/1370) tarafından yapılan şerhe yazdığı hâşiyedir. 3. *Menhecü'l-aşleyn*. Kelâm ve fıkıh usulüne dair olan eserin fıkıh usulü bölümü eksiktir. 4. *Me'hâsinü'l-işlâh fi tazmîni Kitâbi İbnî's-Salâh*. İbnü's-Salâh'ın hadis ilimlerine dair *Kitâbü Ma'rifeti envâ'i 'ilmi'l-hadis* adlı eserinin muhtasarıdır. Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan (Fâthî, nr. 667) yazma nüshasının başındaki kitap adı ve sonundaki *icâzet* müellif hattıdır (bu dört eserin yazma nüshaları için bk. Brockelmann,

GAL, II, 114; Suppl., II, 110). 5. *Kaṭrū's-seyl fi emri'l-ḥayl*. Abdülmü'min b. Halef ed-Dimyâtî'nin (ö. 705/1306) *Fazlül-ḥayl* adlı eserinin özetidir. Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Şehid Ali Paşa, nr. 1549, 2138/1; Ayasofya, nr. 4158) yazma nüshaları bulunan esere Bulkînî daha sonra bazı ilâveler de yapmıştır. 6. *el-Feyzü'l-cârî 'ale'l-Câmî 'i's-şahîh li'l-Buhârî*. Buhârî'nin *eş-Şahîh*'inin başından "Kitâbü'l-İmân"a kadar olan yirmi kadar hadis şerhidir. 7. *el-'Arfû's-sezî 'alâ Câmi'i't-Tirmizî*. Tirmizî'nin *es-Sünen*'inin eksik kalmış şerhidir. 8. *el-Keşşâf 'ale'l-Keşşâf*. Zemahşerî'nin tefsirine yazdığı üç ciltlik şerhtir (kaynaklarda adları zikredilen son üç eserin günümüze ulaşmış olduğunu biliniyor).

BİBLİYOGRAFYA:

İbn Hacer, *İnbâ'ü'l-gumr*, V, 107-109; İbn Fehd, *Laḫz'ul-elhâz bi-zeyli Ṭabakâti'l-huffâz* (Zeylû Tezkireti'l-huffâz içinde), Haydarâbâd 1376/1956 — Beyrut, ts. (Dâru İhyâit-türâsi'l-Arabî), s. 206-217; Şehâvî, *ed-Ḍaw'ü'l-lâmi'*, I, 85-89; Süyûtî, *Hüsnü'l-muḥâḍara*, I, 329; a.mlf., *Zeylû Ṭabakâti'l-huffâz li'z-Zehabî* (Zeylû Tezkireti'l-huffâz içinde), s. 369-370; İbn İyâs, *Bedâ'î'ü'z-zuhûr*, I/2, s. 673-674; *Keşfü'z-zunûn*, I, 382, 397, 550, 559; II, 1048, 1351, 1364, 1479, 1608, 1874, 1880, 1881, 1915; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 51-52; Şevkânî, *el-Bedr'ü't-tâli*, I, 506-507; *Hediyetü'l-'arifîn*, I, 792; *İzâhu'l-meknûn*, I, 271, 279; II, 156; Brockelmann, GAL, II, 114; Suppl., I, 611; II, 110; a.mlf., "Bül-kînî", İA, II, 835-836; a.mlf., "el-Bulkînî", DMİ, IV, 111; Ziriklî, *el-A'sâm*, V, 205; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, VII, 284; Ali Paşa Mübârek, *el-Hiṭaṭ'ü'l-Tevfîkiyye*, Kahire 1983, III, 123; Ebû'l-Mehâsin el-Hüseynî, *et-Tenbîh ve'l-İkâz limâ fi züyüli Tezkireti'l-huffâz* (Zeylû Tezkireti'l-huffâz içinde), s. 94; H. A. R. Gibb, "al-Bulkînî", *El²* (İng.), I, 1308-1309.

MUSTAFA UZUNPOSTALCI

BULKİNÎ, Sâlih b. Ömer

(صالح بن عمر البلقيني)

Ebû'l-Bekâ Alemüddin Sâlih b. Ömer
b. Raslân el-Kinânî
(ö. 868/1464)

Şâfiî fakihi ve hadis âlimi.

13 Cemâziyelevvel 791'de (10 Mayıs 1389) Kahire'de doğdu. Birçok âlim yetiştiren Bulkînî ailesinden olup üçüncü dedesi Sâlih b. Ahmed'in Kahire'nin kuzeyinde bulunan Garbiye bölgesindeki Bulkîne'ye yerleşmesi üzerine bu nisbe ile anılmışlardır. Babası Ömer b. Raslân el-Bulkînî de Şâfiî âlimlerindendir.

Küçük yaşta Kur'an-ı Kerim'i, fıkıh, fıkıh usulü ve nahivle ilgili bazı temel eserleri ezberledi. Babasından ve ağa-

Sâlih
b. Ömer
el-Bulkînî'nin
*İzhârü'n-nebâ
fi su'âli
ref'i'l-vebâ*
adlı risâlesinin
ilk iki sayfası
(Süleymaniye Ktp.,
Esad Efendi,
nr. 1415/5,
vr. 92*-93*)

